

رۆژنامەى كوردستان راپۆرت چاوپىكەتنيكى لەگەل ئىمەدا ئەنجامدا كە لەژمارە 254 بەروارى 2007/7/23 بلاوكرايهووه. بەلام بەداخهوه سەربارى ئەوى كەدوو پرسیاریان پەراندوو، هەروها هەندىك لەپرسیارەكانى تریشیان وهك خۆى بلاونهكردووتهوه. بۆیه به پيوستمان زانى كە دەقى چاوپىكەتنەكە جارێكى تر بخەینه بەردەست خۆینەرانهوه.

رېبوار عارف

كوردستان راپۆرت : بەهادین وهستا بکری دارتاش ناسراو به (رېبوار عارف) لەدايك بووى سالى 1962 تا پۆلى پینجەمى ئەدهى خویندوو له سالى 1978 دەستیداوته كاری سیاسى و سالیك دواتر بوو به ئەندامى كۆمەلهى مارکسى لینیى كە دواتر به كۆمەلهى رنجەدران ناسرا. بەهادین بهۆى هەلسورانی سیاسیهوه ناچار له كۆتای سالى 1981 بەپریری كۆمەلهى رنجەدران چووته دەرۆه بۆ نیو هیزی پيشمهركه. تاسالى 1985 له ریزهكانى یهكیهتی نیشتمانیدا دەمینیتەوهو پاشان دەبیته پيشمهركهى كۆمەلهى ئیران و تاسالى 1989 له نیو كۆمەلهدا درێژه بهكاری سیاسى خۆى دەدات وپاشان دەچیتە هەندەران و لەسالى 1990 له فنلاندا ژيان بهسەردەبات ولسەرهتای دروست بوونى حزبی كۆمونیستی كریكاری عیراقهوه لهم حزبهوه ئەندام بووه ئیسته ئەندامى كۆمیتەى ناوهندی حزبی ناوبراوه. جگه لهكاری سیاسى (رېبوار عارف) لەسالى 1976 روى لهكاری هونەرى شانۆ كردو وهك ئەكتەریكى دەرکەوتوو لەشارى هەلهبجەى شههید بۆ ماوهى چەندین سال درێژهى بهكارداو پاشان دواتر له یهكەمین فیستفالى شانۆى لاوان له سالى 1980 له شارى نامیدی خەلاتى باشترین ئەكتەرو باشترین دیکوریستی وەرگرت.

پ/ جاران تۆ بەردەوام خەریكى كارکردن بۆ پەنابەرانی وکیشەکانیان بووی، بەلام وا سالیك زیاتر، لەمەیدانه نابیرێی و هیچ فەعالیەتێکت نەماوه، ئەمە هۆى چیه؟

رېبوار عارف: رېگەبەدن اسلایك لەپرسیارەكەتاندا بکەین، من دوابەدواى رووخانى حكومهتى بهعس هەلسورانی خۆم لەبوارى كاری پەنابەیدا راگرت. نەك لەبەرئەوى كەچیدی نەمەوى لەم بوارەدا كاربەك بەلگو بەكردوه كیشەى ئاوارەبوونى خەلك بەرادیهىكى یهكجار زۆر روو لەكەم بوونهوهبوو. نەك هەر ئەمە بەلگو گەرانهوى پەنابەرانی بۆ دەرۆههك بووه جیگهى پرسیارو زۆریك لەهەندەرانەوه چاویان بریبوووه ئەو دۆخە تا لەكاتێكى گونجاودا بگەرپێنەوه. رۆشنه كەهەر ئەم دۆخە كاربگەرى لەسەر هەلسورانی ئیمەش هەبووهو ئەگەر بۆ مقتەعیكیش بووه كاری خۆمان لەم بوارەدا راگرین. ئەوى كەسەرئەنجام دۆخەكە بەبارێكى تردا گوراو دیسانهوه مەسەلهى شەپۆلى ئاوارەبوون بەهۆى بەردەوام بوونى سیناریوى رەشى داگیركاری عیراق وكوشتارو تیرۆرى هەردوو بەرەى تیرۆریستی ئەمەریكاو ئیسلامى سیاسى ولەخوین هەلگیشانى شەقام وكۆچەوكۆلانەكان سەرپەنایهكى بۆ ئەمنیەت و ئاسایشى خەلك نەهیشتهوهو تەنانهت تا ئەوشوینەى كە بەكوردستانیش دەگەرپێتەوه بەهەمان شیوه بەهۆى نەبوونى ماف ونازادیه فەردى ومەدەنیەكان و هەروها نەبوونى پێداویستیه سەرەتایهكانى ژيانى رۆژانهیان لەچەشنى ئاو كارەباو سووتەمەنى و بەردەوام بوونى سەركوتى سیاسى وگرتن، كوشتن، زیندانى كردن، نائەمنى، گرانی وكیشەى ئابورى، فراوان بوونهوى رۆژ لەدواى رۆژى كیشەكانى گەنجان وكوشتارى ژنان وكچان وگەلیك كیشەى ترى سیاسى كۆمەلایهتیەوه دیسان ئاوارەبوون وكۆچى بەكۆمەل لەئاستیكى زۆرفراواندا بەرۆكى بەخەلگى ئەم ناوچەیه گرتوو، ئەوهیان مەسەلهیهكى تره كەئیمە ماوهیهكە دیسان وهك فیدراسیونى سەرتاسەرى پەنابەرانی عیراقى نەخشەمان هەیهو بۆى دەستبەكاربووین. جیاواز له هەموو ئەمانه بۆ هەلسوراویكى سیاسى مەرج نیه كەتەنیا دەق بگرێ بەمەیدانیكەوه توانایهكانى خۆى لەمەیدانیكدا حەسریكات. بەتایبەت ئەمە بۆ ئیمە كە رابردویهكى سیاسیمان له كوردستاندا هەبوو فرسەتێكى گونجاو بووه كە لەسایهى ئەو دۆخەدا جارێكى تر راستەخۆ كۆمەلگای كوردستان بکەینه مەشغەلەى سەرەكى ژيانى سیاسیمان، كەبەكردوه ئەم سالانەى دواى ئیمە لەم مەیدانەدا جارێكى تر دەرکەوتینهوه.

پ/ گەلیك له نزیكەكانت باسى ئەوه دەكەن كە كەمپینهكانى تۆ هیچیان تاسەر نین... ئەمەیان بۆچى دەگەرپێتەوه ؟

رېبوار عارف: ئەم بۆچوونه حوكمىكى قورسەو دیقەتى پيوستە. بەرلههەرشتیك ئەو بلیم كە بۆ كەسێكى سیاسى مەرج نیه كە هەموو ژيانى خۆى بۆ كەمپەین وكەمپەینكارى تەرخان بكات. ئەمە جگه لهوى كە هەر كەمپەینێك بۆخۆى ئامانج وسەققێكى زەمەنى

دیاریکراوی ههیه وانیه که لهگهڵ ژیاننا درێژه بکێشی. تا ئهو جیگهی که بهکه مپهینهکانی منیش دهگهڕێتهوه له دوو قوناغدا خۆیان دهبینهوه که دهوورانی بهر له پروو خانای به عس و دهوورانی دواتره. که ئه رشیفیکی گه وره و سه دان وهه زاران په نابهر شاهیدی ئهو راستیهن که ئیمه وهک فیدراسیون له سالانی رابردودا دهیان که مپهینی سه رکه و توومان هه بوو له ولاتانی یونان، به ریتانیا، سوید ، فنلاند، ئەلمان، سویرا، هولنده، تورکیا... که له سایه یاندا گیان و ژیان و مافی سه دان وهه زاران په نابهر پارێزراوه. تائه و جیگهی که قسه له سه ر که مپهینهکانی ئهم چه ند سالهی دوا ی بیته ئیمه چه ند که مپهینیکی دیاری کراو بوومان هه بووه له چه شنی که مپهینی دادگای کردنی سه دام حسین و سه رانی به عس، که مپهینی داکۆکی کردن له نازادی دکتۆر که مال، که مپهینی داکۆکی کردن له مه ریان هه له بجه ی... که تا ئه و ی به جیگه و رێگه ی ئیمه دهگه رپێتهوه له دوو که مپهینه ی دوا یدا رهنگه هه موو ئهو که سانه ی که ئاگاداری ئهو دوو که مپهینه ن ئاگاداری ئاستی که م وینه ی سه رکه و تنهکانی ئهو دوو که مپهینه ش بووین. به لام تا به که مپهینه ی دادگای کردنی سه دام حسین و سه رانی به عس، دهگه رپێتهوه ئه مه یان جیگه ی با سه و تیارامانه. که به پروای من ئه گه ر ئهو که مپهینه به رده و ام بووایه دئیمان که کاریگه ریه کی دیاری کردای ده بوو له پرۆسه ی دادگای کردنی سه رانی به عس. به لام رێگه بدن با ئه وه ش بلین که له راستیدا به شیکێ زۆری کێشهکانی ئیمه له م بواره شدا دهگه رپێتهوه بۆ ئهو رێگری و بایکۆته ی که حکومه تی هه ریم و پارتی و یهکیه تی له سه ر ئیمه یان دانا. ئه وان جیاواز له و ی که ئاماده نه بوون هیچ جوژه هاوکاریه کی مادی و معنه یی ئهم که مپهینه بکه ن هه رووها له رووی اعلامی و معمه لیشه وه ئهم که مپهینه یان باکو تکرد. هه موو ئه مانه له کاتی کدا بوون که ئیمه رچه جوی هه موو رپۆ رهوشتیکی یاسایمان کردبوو... به لام پێده چی ئه وان نیگه رانی ئامانجهکانی ئهم که مپهینه بووین که گسکدان و دادگای کردنی به عسیرم و ناسیونالیزمی عه رهب وهه موو ئهو فایلداران هه بوو که هاوکارهکانی به عس بوون. بۆیه هه موو ده روازه یه کیان به رووی ئیمه دا داخست. به لام سه رباری هه موو ئه مانه ش ئه گه ر که سیک پیمان بلێ ئایا ئیوه نه تان ده توانی جیاواز له و کاروکه نالانه به شیوه رهوشتیکه له سه ر ئهم که مپهینه به رده و امین؟ لێره دا سه رباری هه موو رێگریهکانی ده سه لات په ی ئیشکالیکی کاری خۆشمان ده بین و له وه لامدا ده لیم به لێ به تابه ت له هه نده ران ئیمه له جیگه و رێگه یه کی زۆرباشتر به هه رمه ندین، ده کرا سه رباری ئهو رێگریان ئیمه به شیوه یه کی ترو له رێگه یه کی تروه له سه رکارهکانی خۆمان به رده و ام بووینا به.

پ/ سه بارت به مه سه له ی کێشه ی ژنان و ده ستدریژی بۆ سه ریان له ناو کوردانی دانیشته و ی ولاتانی ئه وروپا رۆژ به رۆژ زیاد ده کات، ئهم کێشه یه له سه ر ئاستی بی مافی ژنان گیری نه خوار دووه، به لکو ته جوازی کوشتنیشی کردووه و ئاستیکی مه ترسیداری و ده رگرتووه، به شیوه یه ک که یاسی ده که ن له ولاتیکی وه کو نه رویج ماوه ی دوو ساله کورد له ریزی پێشه وه ی پێشیلکه رانی مافی ژنان دیت... تۆ هۆی ئه مه بۆچی ده گه رپێته وه؟

رێبوار عارف: سه ره تا ئه وه بلیم که ئه وه نه ته نیا نه رویجه له ماوه ی دوو سالی رابردودا کورد له ریزی پێشه وه ی ژن کوژی و نامۆ سه په رستا ده نین و نه ته نیا خه لگی کورد زمانیشه که میدالی نامۆ سه په رستی و ژن کوژی له به رۆک ده درێ. به لکو ئه وه ی که ئهم حاله ته به رجه سه ته ده کاته وه به شیک له خه لکی کورد زمان ده خاته ریزی پێشه وه به برۆای من دوو فاکته ره. یه که م بی ده ربه ستی و ده سه لات له کوردستان... دووم بوونی به ریه کی فراوان له نازاد یخاوازان له هه نده ران. رێگه م پێ بدن بۆ روونکردنه وه ی هه ردوو دیوی ئهم مه سه له یه فه ده ریک زیاتر بدوین. 16 ساله کوردستان بووته فه سایخانه و مه لبه ندی له گوپ نانی ژنان و کچان و ده یان هه زار ژن و کچ تیرۆر کران. بی سه روشوین کران، سو تینران، سه بران، به رده باران کران که چی تازه به تازه باس له سولجی عه شائیری ده کری بۆ چاره سه رکردنی ئهم کێشانه. تازه ریک خراوهکانی ژانی سه ر به پارتی و یهکیه تی داوا له حزبهکانیان ده که ن که دا لده ی تاوانبارانی ژن کوژ نه دن له لای خۆیان. تازه داوا له په رله مان تار یسته کان ده کری که دا لده ی ژن کوژان نه دن له لای خۆیان. تازه په رله مان بیر له ده رکردنی یاسایه ک ده کات بۆ رێگرتن له دیاری ده ی ژن کوشتن. که دیاره هه موو ئهم ده ست ئاوا لکردن و شانخالی کردنه وه یه ی ده سه لات ده رفه تیکی فراوانی بۆ نامۆ سه په رستان و پاراستنی هه موو داب و نه ریه تکهکانیا ده خولقین بۆ به شیوه یه ک که هه لگرانی ئهم په یامه ده ماری غیره تی نامو سه په رستان له هه نده ران زیاتر ده چو لئ و په یگه ر تده بین بۆ پاراستن و په ره پیدانی هه مان داب و نه ریه تی کونه په ستانه. ئیوه ته سه وریکه ن کاتیک که هانا به پلانی باوکی چه ند سالی له مه وه بهر تیرۆر ده کری ده سه لات ته نیا یه ک سال سزای باوکی ده دات له کاتی کدا که خزمیکی به شداری پاش گه رانه وه ی بۆ سوید ده سال سزای به سه ر داده ری به تاوانی به شداری کردن له پرۆسه ی کوشتنی هانادا که په نابه ربوو له سوید. به هه مان شیوه کاتیک که به ناز به وشیه و ده کوژی که سانی ک که به شداری بوون له پرۆسه ی کوشتن و له ناو بردنی به نازدا دینه وه کوردستان ئیره به ناوچه یه کی نایش

بۇ خۇيان دادەننن وبەپانى وفروانى ئەم شەقامانە دەگرېن بەبى ئەۋدى كە كەسېك بلى بەرى جاۋتان كلى پيوەپە. ئىترچۇن ناۋى كورد ناچىتە لىستى سەرەۋى ھابىلى تاۋانباران و پېشلكارانى ماقى ژنان. لەكاتىكدا كە ئەم ھەموو تاۋانە لە ژىرسايە قەلەمەرەۋى دەسلەتتى ئەم ناۋچەپەدا بىن ھىچ لېپرسىنەۋەپەك درېژە بە تەمەنى خۇى بدات. لايەنېكى تىرى ئەم باسە دەۋرو جىگەو رېگەى بزوتنەۋەپەكى بەرابەرخوازو ئازادىخوازە لە ھەندەران. ئەم بزوتنەۋەپە ھىچ پاكانەكردنېك بۇ كوشتنى ژنان دىيارىدەى ناموسپەرستى لە ژىرناۋى پاراستنى ھىچ ئاين قەۋم و قەبىلەپەكدا قېۋل ناكات وبەدەنگى بەرز نارەزىتەى خۇى دەربېرېت ئاكىسۇن دەكات كۆز دەگرې، دەنوسى، نىھادە نىۋنەتەۋەپەكان ئاگاداردەكاتەۋە دەزگاكانى راگەياندىنى ئەم ولاتانە رادەچلەكېنى، نارەزىتەى دژ بە دەسلەت بەرې دەكات بە كورتى ھەر رېگەپەك دەگرېتەبەر كە وېنەپەكى تر لە خەلكى پېشكەۋتووخاۋوسكۆلارى كوردستان بدات بەدەستەۋە ئەم دەرك وتېگەشتە بەدرۇبىخاتەۋە كەكوردستان تەنبا كۆرەپانى خۇ نىمايشكردنى ناموسپەرستان و كۆنەپەرستانە، يا ئەۋدى كە خەلكى كوردستان ملبان داۋە بەپاساۋ رېسايەك كە شەرەپتە بە قەسابى كردنى ژنان دەدات لەژىرناۋى پاراستنى ھەرچۆرە داب ونەرېت وياساۋ رېسايەكدا. بەپرواى من ئەم دوو ھاكتەرە پېچەۋانەپە بوۋنەتە ھۆى ئەۋدى كەناۋى ئەۋبەشە لە خەلكى كوردزمان دەخاتە رېزى پېشەۋى پېشلكارىەكان ئەگىنا خۇ زۆرجار دەبىننن و ياگۆى بېستى ئەۋە دەبىنن كە بەھەمان شېۋە كچېك يا ژىنېكى فلانە ولات بەتاۋانى ناموسپەرستى كورژراۋە، بەلام زىاتر ۋەك ھەۋائىكى ساردى رۇژنامەكان خۇى نىشان دەدات نەك ھىچ شتېكى تر. كە ديارە سىياسەتى نىسبەتەى فەرھەنگى ئەم ولاتانەش بۇ خۇى لايەنېكى تىرى باسەكەپە كە رەنگە لېرەدا زۆرجىگەى ئاورلېدانەۋە لە تەۋەرىكى ئاۋا ئالوزو فراۋان نەبى. بەلام لە يەك رستەدا ئەم سىياسەتە بەھۆى بەرەسمىيەت ناسىنى ماقى پاراستنى فەرھەنگ وداپ و نەرىتى ئەقلەپەت وئاينەكانەۋە ھېندەى تر دەستى كۆنەپەرستى ونامۇس پەرستى بۇ پەرپېدان بەم كوشتارو سەرکوتەى ژنان و مندالان ئاۋەلادەكات.

پ / سالى پار لە ئامارىكدا كە لەسەر تۆرى ئىنتەر نېتو ژوورى پاتاك مەسەلەپەك ببوۋ جىگەى گفوتگۆ ئەۋەبوو، لەۋلاتى سويد نىزىكەى 5000 ژنى كورد، لەماۋى شەش مانگدا لە ھاۋسەرەكانىان جىابوۋنەۋە، ھاۋكات تەمەنى زەۋاجى زۆرەپان سالىك يان دووسال يان شەش مانگ بوو، ئايا ئەم رېژە زۆرەى جىابوۋنەۋەى ژنى كورد لە ۋلاتى ئەسكەندەنافية لە ھاۋسەرەكانىان تۆ ھۆكارەكەى جىپە؟

رېبوار عارف: بەپرواى من مەسەلەكە تەنبا سويد ولاتانى ئەسكەندەنافية نى، ئەمرو مەسەلەى جىابوۋنەۋە تەننەت لەكوردستانىش خۇى لەئاستىكى زۇر فراۋاندا دەبىننېتەۋە، كەرەنگە ھەندىك ھۆكارى ھابەشيان ھەبى. بەلام لەبازنەى پىرسارەكەى بەرېزتان دەرنەچىن وبىگەپىنەۋە بۇ ئاوردانەۋە لە ھۆكارەكانى ئەم دىيارىدەپە لە سويد. ئېۋە سەرنج بدەن كەكۆمەلگەى كوردستان لەپاش راپەرىنى بەھارى 1991 بەج پىرۇسەپەكدا تىپەرى، ئاۋارەبوون، گەماۋرى ئابورى، شەرۋوكوشتارو نا ئەمىنەكى بەردەۋام ... يەك بەپەكى ئەم دىيارىدانە جىگەو رېگەى ژنانى بەگشتى لاۋاولاۋازترکردەتەۋە. لە رۇژگارېكدا كەخەلكى ئەم ولاتە بەدۋاى كۆكردنەۋەى گولە گەنمداۋون بۇ رېگرتن لەمەرگى مندالانەكانىان ھەر ئەۋەكاتە ژنانىش لەھەر سەردەمىكى تر زىاتر ۋەك كالايەك لەبازاردا ساغ دەكرانەۋە. دىيارىدەپەك كە تاسەرئىسقان ئانىسانى وداسەپىنراۋ بوو بەسەر ژنان وكچانى كوردستانەۋە فرۇشتىننن بوو بەپىۋان و كۆرانى دۆلارلەشان كە لەئەۋرپاۋە دەھاتنەۋە كوردستان ولەماۋى چەند رۇژو ھەفتەپەكدا بەدلى خۇيان لەھەر كولان وبازارو خۇىندنگاۋ شەقامېكدا ھەركىزىكى كە كەمترىن تەمەن و زۆرتىن سىفەتەكانى جوانى تىدابوۋپە دەكراپە ھاۋسەرى ئاغى دۆلارلەشان. كەديارە لەدۆخە ئانىسانەپەدا لە دەۋرانى برسېتەى وبىكارى ۋەھزارو نائەمنى كوردستاندا چ كچان وچ خىزانەكانىان ئەۋەپان بۇ پىرسارنەبوو كەئايا سەرگەرمى پىكھىنانى چ جۆرە خىزانىكن، گىرنگ ئەۋەپە سبەپىنى دەچىتە ئەۋرۇپا. ئەمە ۋەك ھۆكارىكى سەرەكى تەۋرىكى فرەدەھندە كەناتوانرى لەم دەرفەدا بەرتەسكەدا ۋەك پىۋىست ئاورى لېبدرېتەۋە. بەلام با سەپرىكەپن كاتېك كە كچېك لەۋ دۆخەداۋ بەۋشيوۋە ناچار بەشوكردن دەبى ئاخۇ چ ئايندەۋ ژيانىك يا راستە بلىن چ ژانىك چاۋەرانى دەكات. ئەۋرۇپا كۆمەلگەپەكى كراۋە بەرادەپەك ماف و ئازادەپەكانى ژنان بەرەسمىيەت ناسراۋە. كاتېك كە بەبى ھىچ رابردودپەك و تەننەت ھىچ يەكترناسىن و پەپەۋەندىپەكى خۇشەۋىستى وئىنسانى پىدەنېتە ئەم كۆمەلگەپەۋە بىگومان دەستكەوت و ماف وئازادەپەكانى ژنانى ئەم كۆمەلگەپە زۆرەخېرا پىرسارى بۇ درست دەكات و بېردەۋرژىنېت بەدۋاى ماف وئازادەپەكانى خۇيدا دەگەرى. بەتايبەت ئەمە لەكاتىكداپە كەجىابوۋنەۋە لەم كۆمەلگەپەدا ھىچ كېشەپەكى ئابورى بۇ ژنان دروست ناكات وئەۋىش ۋەك ھەر ئىنسانىكى تىرى ئەم كۆمەلگەپە بىمەى بىكارى ھەپە. لەپال ئەمەشدا دەروازى بازاروكراردن زۆرراۋەپەۋە بۇپە كاتېك كەژنان ھەستىان بە استقرارى ئابورى خۇيان كرد ئىتر ناچارننن بەۋەى كە ھەرچۆرە سوكاپەتى وكۆپلاپەتپەك قېۋل بكەن و سەرئەنجام پىرۇسەى پىكەۋە ژيانى ئەم دوو كەسە زۆرگورت ماۋە دەبى و جىابوۋنەۋە پوۋدەدات. ئەمە جىاۋاز لەۋەى كە لەم كۆمەلگەپەدا ياساپەك

ئەۋەندى دە پەيوەندى بەسەرگوتەۋە ھەيە خۇتەن ئاگادارى 7/14م 2000 ھەن كە بەزەبرى چەك بارەگاۋ رادىۋى ئىمە لە سلېمانى ھەلگنران.. نەك لە بەرئەۋەدى پەراۋىزبۈۋىن بەلگۈ بەپېچەۋانەۋە چۈنكە زەخت لەسەر يەككىتى نىشتەمانى تا رادىيەكى زۆر فراۋان و ھەمەلايەنە بوو بەتايىبەت لە پەۋەند بەجىابونەۋەدى كوردستان و دانانى ياسا مەدەنىيەكانەۋە لە ياساى كارۋە بگرە تاكو ياساى يەكسانىژن و پياو تا پاراستنى مافەكانى مندالان و.... بەپرواى من پېكھىنانى حزب لە بناغەۋە لەۋە سەرچاۋە دەگرىت كە كۆمەلگەى كوردستان جىاۋازە، ھەرەك چۆن پىۋىستە بەھۋى تقسىماتىكى قەۋمى ۋەھۋى بونى سنوورەۋە ئەحزابى جىاۋاز دروست بگرىت بۇ ھەر ۋىلايەت كە ئىستادا. بەھەمان شىۋە پىۋىستە بۇ كوردستان حزبىك ھەبىت كەبگۈنچىت لەگەل ھەلومەرجى سىياسى و كۆمەلايەتى خۇيدا من پىموايە پىكھىنانى حزب لەكوردستان تارادىيەكى زۆر سىياسەت وئامانجەكانى ئىمە ۋەك ھىزىكى كۆمۇنىستى دەباتە نىو جەماۋەرەۋە دەتوانىت ناپەزايەتى جەماۋەرى رابەرى ۋەھىدايەت بكات.

پ/ ئايا ئەم حزبەش خاۋەنى ھەمان تەسەۋرات و ستراتىژى پىشۋو نىيە بۇ مامەلەكەردن لەگەل دەسلەتسى سىياسى لە كوردستانى باشوردا؟ رىبوار عارف: تا ئەو شوينەى كە بەرنامە و ئامانج و ستراتىجى حزب دەگەرپىتەۋە بەگشتى ئىمە خاۋەن ھەمان بەرنامە و ستراتىژىيەتىن، بەلام بەدلىناى سوود لە ئەزموونى پانزە سال خەباتى سىياسى و شىۋازى كارگردن و تەبلىخات و.. ۋەردەگرىن ئىمەخاۋەنى ئەزموونىكى فراۋانين لە كارى جەماۋەرى و رىكخستنى حزبى و شىۋەكارى حزبى. لەم رۋانگەۋە ھەرچىيەك پىۋىست بىت بۇ ئەۋەدى حزب تەكانىكى جدى بدات رۋبەپىش. لەبەرچاۋى دەگرىن و دەبىيەنە پىشەۋە. ھەرەك تا ئىستا لە زۆر موناسەبدا ئەمكارەمان ئەنجامداۋە بەشىۋەيەكى ئاشكار نوكى رەخەنى خۇمان گرتۋە لە ھەر كارىك يان سىياسەتلىك كە نارۋىش بوۋە يان ھەلە...ئەۋەندى بگەرپىتەۋە بۇ مامەلەكەردن لەگەل دەسلەتسى سىياسى ئىمە حزبى خۇمان رادەگەيەنن و بەشىۋەيەكى ئىصلولى داۋى ئىجازەدى خۇمان دەكەين ۋەك ھەر حزبىكى دىكە كە تازى پىك دىت... خۇشتان دەزان مامەلە لەگەل دەسلەتدا يەك تەرەفە نىيە بەلگو دوو تەرەفەيە.. كىشەى ئىمە لەگەل دەسلەت لەدەۋرانى پىشۋو ئىستادا شتىك نەبۋە لەسەر ئەۋەدى ئىمە "بودجەى زىاترمان دەۋىت" ۋەكو ئەحزابەكانى دىكە بەلگو كىشە بوۋە لەسەر خواستەكانى خەلك... رۋىشە ئىمە پەلامارى كەسمان نەداۋە ۋەنايدەن رۋىشە زۆر توند دۇ بە تىرۋرو تىرۋرىزم بوين و ھەينن ۋە دەبىت ئەۋەش رۋىش بىت كە دىسان زۆر توند لەپىناۋ خواستەكانى خەلكدا خەبات دەكەين و لەگەلئان دەبىن. كىشە ئەۋەيە كە دەسلەت پىشتىگرى لەسىاسەت ۋەنەھجى ئەو لايەنەنە دەكات كە ھەررۋژە فتاۋيەك دەردەكەن و ھەر رۋژە شمشىر لەبەرەمبەر بە ئازادى بىرۋادەبىرىندا دەردەكەين، ئەوان كەرىگە دەدەن كەمزگەۋتەكان بگرىنە بىنكەى بارھىنانى ئىرھاب و تۈۋندىتۋى فتوادانى نووسەران ۋەدەبىيان ۋەھونەرمەندان ۋەئازادىخۋازان. بۇيە جىگەى خۇيەتى كە رۋژنامەكەتان ھەمان پىرسىار ئاراستەى رابەرانى و سەرگردايەتى پارتى ۋەيەكەتى بكات و بلىن كە لەپال ئەو ھەموو ادعاۋ ھاۋاۋاۋارە بۇ دىموكرسى بوونى ئەم دەستەلاتە ئايا رىگە دەدەن كە حزبىكى سىياسى بە شارستانىيەنەترىن شىۋە ھەلسۈرانى سىياسى خۇى لە كوردستاندا درىژە پىبىدات ؟

پ/ تۆ ۋەك ھەلەبجەيەكە كەسەك كە بەعس بىرارى لە سىدارەدانى بەسەر تۆدا سەپاندىبوو.. تاچەند رات وايە كە رەمزە گەۋرەكەى كىمىباران (عەلى كىمىيە) لەھەلەبجە لە سىدارە بدرىت؟

رىبوار عارف: بەپرواى من ئامانجى لەسىدارەدانى عەلى كىمىيە لە ھەلەبجە لەھەرشىتەك زىاتر مزایدەيەكى سىياسىيە يا لەباشترىن حالەتدا سەرگەرمى كەردنى زىندۋەكانى خەلكى ھەلەبجەيە بۇ لەبىربردنەۋە چاۋپۇشى كەردن لەماف و داخۋازىيەكانى خۇيان، لەئاۋەدانكەردنەۋەدى كەلاۋەكانى شارو لەبىربردنەۋەدى قەربوۋكەردنەۋەدى زەروزىانەكانى خەلكى ئەم شارەيە.... جىاۋاز لەمە پىرسىارەكە ئەۋەيە كە بۇچى سزاي لەسىدارەدان و تاكەى خەلكى ئەم ۋىلايە دەبىت گۈى بىستى سزاي لەسىدارەدان بىت ؟ بەپرواى من لەسىدارەدانى عەلى كىمىيەيەكان تەنبا بۇ چاۋترساندن و ھىمادانە بە ئايندەۋ بە نەيارانى سىياسى ئەم حكومەت و دەسلەتە . من سەربارى ئەۋەدى كە ۋەك خۇتان ۋوتان بەعس و سەدام حسين خۇى ئىمزاى لەسىدارەدانى منى داۋە بەلام بەھىچ جۇرىك لەگەل لەسىدارەدانى عەلى كىمىيەى و سەدام ۋەسەرانى بەعسدا نىم. لە سىدارەدان كۈشتىكى ياساى ۋەعەملىيە كە بەدريژاي تەمەنى دەسلەتداران بە مەبەستى كىشكەردنى پەتى سەرگوت و استىدات درىژە بەتەمەنى دراۋە. بەدلىناى دەبىت دادگايى و سزادان بە فەرزىبىگرىت، بەلام بەئەندازەى ئەۋەدى كەقسە لەسەر دادگاي كەردنى تاكەكان

و

سەرانى بەعس بىت قەسەكە لەسەر دادگايى كەردنى ناسىونالىزمى بەعسە ۋەك بزوتنەۋەيەكى قەۋمى كە پىۋىستە دەست بۇ رىشەكىشكەردنى بىرىت رەخەۋ سزاي تۈۋندى ئاراستە بگرىتەى ئەو سىياسەت و ئايدۇلۇژىيە بگرى كە خەلكى كوردستان بە ئاستانەى

پاكتاوكردن گه ياندو گه وره ترين جينوسايتي له ناوچه كهو جيهاندا نه جامدا . پرسياره كه نه وه يه كه ناييا به راستي اعدام و اعدام كردني علي كيميائيه كان ريگه چاره ي واقعي و پرپه پيستي تاوانه كانيانه يان بو داپوشين وسهرنانه وه ي تاوانه كانيان و كارنامه وسياسهت و داب و نهرت و سوننه ته كان ي به عسه ؟. بيهينه وه ياد ي خوتان كاتيگ كه عوده ي و قوسه ي كوري سهدام حسين له عملياتيكي چهند دهقيه يدا كوژران، پاش چهند روظيگ ئيتر فايلى قه به و نه ستوري هم دوو تاوا باره گه وره يه به فهراموشي سپراو ئيستيش له گه لدا بي تنيا وشه يه كه له په يوند ده ريبه كه له ليستي تاوانه كان ي نه و دوو تاوا باره نه دركيناو نه وانيش سهدان نه يني و تاوانيان له گه ل خويان برده ژيرگله وه به چهند فيشه كيگ له هر جوړه ليپرسينه وه يه كه به خشان.

پ/ كه ناليكي له له فزيوني كوگره ي نازادي عيراق(سنا) به رده وام به رنامه كان ي به عه ربه ي و فارسي ئينگليزيه، بوجي په خشي كوردي تيدانيه ؟

ريوار عارف: كه نالي سنا پرؤزه يه كي گرنگي كوگره ي نازادي عيراقه به حوكمي نه وه ي كه مه يداني هه لسوراني زياتر له جنوب و ناوه راستي عيراقه دياره به زماني عه ربه ي به رنامه ي ده ي هه روه ها به زماني ئينگليزيش به رنامه ي هه يه چونكه هيژيكي فراوان له ناستي دنيا له پشتي هم ريخوا وه يه، سنا تنيا كه ناليكه بو نه و هيژه ئينسان دؤسته و پالپشته كه وينه يه كي واقعي له بارودوخو سياسي عيراق به ده ستوه بدات. كه دياره حياواز له مهش سنا كاتي ديار ي كراوي هه يه هه ر حزب ولايه و ريخواويك ده تواني سهميه ي هه يي و كاتي ليبري كه له مياره شه وه هه ر ئسته پرؤزه يه كه له ده ستور كاردايه بو نه وه ي به زماني كورديش به رنامه ي هه يي . به لام به رنامه ي زماني فارسي نه وه كه نالي حزبي حيكه تيه ستوه هيچ په يونده يه كي نيه به سنا وه .

پ/ توه كه كه سيكي كومونيست و په يره ي نه فكره كان ي(منصور حكمت)، رات چيه به رامبه ر به و ره خانه ي كه له و ريبه ر هتان له لايه ن رؤشبرانه وه ده گري ت، به تايبه تي شاعيره كان، به وه ي كه منصور حيكمت ره خنه ي له (نه حمه دي شاملو) گرتوه چونكه دزي گه مارؤري ئابووري و حجابي ئيسلامي شيعري نه نووسيوه، تويه كه كه نه زمونويكي دوور د ريژي هونه ريت هه بووه، له سه ر هم رايه ده لي ي چي ؟

ريوار عارف : وه لامدانه وه ي هم پرسياره دوو ديوي حياوازي هه يه ناكري ت ليك هه لكيشرين. بويه تا نه و شوينه ي به ره خنه گرتني سياسي نه ك جوين و ته شير به مه نسوري حكه مه ت ده گه رپته وه ئاسايترين وسهره تايترين مافي هه ركه سيك وه هر لايه نيكه . به لام به داخوه له راستيدا ئيمه له كورستان روويه رووي كه مه ترين ريژه ي ره خنه گرتن ده بينه وه به تايبه ت له لايه ن نه ديپ وشاعيرانه وه له سه ر نه و باسه ي كه ئامازه تان پيكرد. من زور خوشحال ده بووم كه دوونموونه ي نه و ره خانه تان بخسايه ته روو بو نه وه ي كوگره ي هه لوئستيگمان له باره يانه وه بگرتايه به لام به داخوه نيه به تايبه ت له باره ي بوجووني منسوري حكه ت له سه ر شاملو.

حياواز له مه سهدان نووسه رو شاعيرو نه ديپ له دنيا ره خنه يان له بوشكين وگورگي و هه منگواي و بريخت و ستانلافسكي گرتوه، سهدان نووسه ره خنه يان له شيرازي ومه وله وي و گوران وشيخ ره زاو كيو كي گرتوه تازه له ئيرانيشدا كه م نين كه سانيك كه ره خنه يان له شاكاره كان ي شاملو گرتي ت. نه ي بو ناكري منسوري حكه ت ره خنه له شاملو بگري ت. نه و تايبه تمه نديه چيه كه شاملو ده خانه ته خانه ي مقدهس و ده ست لي نه دارو قه سه له سه ر نه كراو ؟. ديويكي تري پرسياره كه يان له راستيدا نه وه ي كه ناوي دهنري ت ره خنه ي منسوري حكه ت له شاملو باسه كه له هه له سه نگاندن وليكدانه وه ي شعرو شاكاره كان ي نه وه وه سه رچاوه ي نه گرتوه . به لگو نه سلي مه سه له كه به وشيوه بوو له كاتي مه رگي شاملو دا هاوړي يه كي حزبي پرسيار ي له منسوري حكه ت كرد سه ياره ت به وه ي كه ناييا بوجي حزب له باره ي مه رگي شاملو وه راگه ياندي نه بووه ؟ منسوري حكه تيش به نامه يه كه وه لام به و پرسياره ده داته وه به ناو نشاني (سه ياره ت به ره ئي دهنه بريني حزب له په يونده به مه رگي نه حمه دي شاملو). كه ده لي: (به برواي من حزب نه ده بوو له په يوه ست به مه رگي شاملو وه نووسينيكي ئاماده بكردايه كه به ودا هه لئبات ياخود ره خنه ي لي بگري ت. دروستيش كه نه و كاره ي نه كرد) وه هاوكات ده لي(به برواي من ده بوايه له پاش مه رگي شاملو نوسين وليكولينه وه هه بوايه به لام نه وه نه ركي حزبي سياسي نيه، نه ركي هونه رودستان و نه ديپ دؤستانه)... حياواز له مهش نه و باسي نه وه ده كات ده لي نه حمه دي شاملو شاعيرو نه ديبي بزوتنه وه كه ي ئيمه نه بوو شاعيري بزوتنه وه كان ي تر وه ده لي (شاملو نه ديبيكي باش و داهينه ري بزوتنه وه ي ميلي و ميلله ته رستي ئيراني بوو. هه مان

بزوتنهوه بۆى ههيه به ئازيزى خۆى بزانی . ئەو دەلى شاملو كەسيكى خۆشناوو بهريزو ئينسانى بوو. كارى پرۆفيشيونالانهى خۆى باش دهزانى. ئەم جوړه ئينسانانه ،دەوله‌مەندى به كۆمه‌لگا دەبه‌خشن. له دنياى ئيمەدا ، داهيانى ئەم جوړه كەسانه، سەد به‌رابەر زياتر به‌رجه‌سته دەبیته‌وه، به‌لام شاملو ئەلگوو سيمبول و چراى سەر رىى بزوتنه‌وهى ئيمه نه‌بوو. ئەمه‌يه قسه‌و بۆچوونى منسورى حيكه‌مت له‌سەر شاملو هەر ليره‌شدا كه له په‌راويزى ئەم پرسياره دەلى (شاملو ئەندامى هيج بزوتنه‌وهو رېكخراوئىكى رادىكال وئيسان دوست نه‌بوو. له‌به‌ره‌مه‌كانيدا سه‌بارت به حيجابى ئيسلامى، مافى مندالان، بيمه‌ى بيكارى، قەدەغە‌کردنى ئيعدام، له‌ناوبردنى كارى كرىگرتە، سيستمى نويى حيهان، گه‌ماورى ئابورى له‌سەر عىراق،... قسه‌ى نابيستري. بۆيه به‌پرواى من قسه‌كه له‌سەر ره‌خنه‌گرتنى منسورى حيكه‌مت نيه له‌شاملو به‌ئەندازەى ئەوه‌ى كه‌كه‌سانىك ئەه‌وجوړه ره‌خنه‌يان له‌حيكه‌مت هه‌يه ياله‌روانگه‌ى ناسيوناليسټىكه‌وه دژ به بۆچوونه‌كه‌ى منسور حيكه‌مت قسه‌ه‌له‌ده‌دن يا له‌گۆشه‌ نىگايه‌كى دواكه‌وتووانه‌وه كه پيپيوايه؛كفرت؛ كرده‌وه ئەگەر قسه له‌سەر شيرازى، خه‌يام و مه‌وله‌وى و شاملو بكه‌يت ره‌خنه له‌و ؛ زات و چه‌ره‌تانه؛ به سنوور به‌زاندن له‌قه‌له‌م ده‌دن .

رۆژنامه‌ى كوردستان راپۆرت چاوپيكيه‌تنيكى له‌گه‌ل ئيمەدا ئەنجامدا كه له‌ژماره 254 به‌روارى 2007/7/23 بلاوكرايه‌وه. به‌لام به‌داخه‌وه سه‌ربارى ئەوه‌ى كه‌دوو پرسياريان په‌راندووه، هه‌روه‌ها هه‌ندىك له‌پرسياره‌كانى تريشان وهك خۆى بلاونه‌كردووه‌وه. بۆيه به پيوستمان زانى كه ده‌قى چاوپيكيه‌تنه‌كه جاريكى تر بخه‌ينه به‌رده‌ست خۆينه‌رانه‌وه.

رېبوار عارف

كوردستان راپۆرت : به‌هادين وهستا بكرى دارتاش ناسراو به (رېبوار عارف) له‌دايك بووى سالى 1962 تا پۆلى پينجه‌مى ئەده‌ى خويندووه له سالى 1978 ده‌ستداوه‌ته كارى سياسى و ساليك دواتر بوو به ئەندامى كومه‌له‌ى ماركسى لينينى كه دواتر به كۆمه‌له‌ى رنجده‌ران ناسرا. به‌هادين به‌هۆى هه‌لسورانى سياسيه‌وه ناچار له كۆتاي سالى 1981 به‌بهريارى كۆمه‌له‌ى رنجده‌ران چووته ده‌روه بۆ نيو هيزى پيشمه‌رگه. تاسالى 1985 له ريزه‌كانى يه‌كيه‌تى نيشتمانيدا ده‌ميينيه‌وهو پاشان ده‌بیته پيشمه‌رگه‌ى كۆمه‌له‌ى ئيران و تاسالى 1989 له نيو كۆمه‌له‌دا دريژه به‌كارى سياسى خۆى ده‌دات وپاشان ده‌چيته هه‌نده‌ران و له‌سالى 1990 له فنلاندا ژيان به‌سه‌رده‌بات و له‌سه‌ره‌تاي دروست بوونى حزبى كومونىستى كرىكارى عىراقه‌وه له‌م حزبه‌وه ئەندام بووه ئيسته ئەندامى كۆمىته‌ى ناوه‌ندى حزبى ناوبراوه. جگه له‌كارى سياسى (رېبوار عارف) له‌سالى 1976 پرووى له‌كارى هونه‌رى شانۆ كردو وهك ئەكته‌ريكى ده‌ركه‌وتوو له‌شارى هه‌له‌بجەى شه‌هيد بۆ ماوه‌ى چه‌ندين سال دريژه‌ى به‌كارداو پاشان دواتر له يه‌كه‌مين فيستفالى شانۆى لاوان له سالى 1980 له شارى ئاميدى خه‌لاتى باشترين ئەكته‌رو باشترين ديكورىستى وەرگرت.

پ/ جاران تۆ به‌رده‌وام خه‌رىكى كارکردن بۆ په‌نابه‌ران و كيشه‌كانيان بووى، به‌لام وا ساليك زياتره، له‌مه‌يدانه نابيدريو هيج فه‌عاليه‌تيك نه‌ماوه، ئەمه هۆى چيه‌؟

رېبوار عارف: رېگه‌به‌ده‌ن اسلاحيك له‌پرسياره‌كه‌تانداندا بكه‌ين، من دوابه‌دواى رووخانى حكومه‌تى به‌عس هه‌لسورانى خۆم له‌بوارى كارى په‌نابه‌يدا راگرت. نهك له‌به‌ره‌وه‌ى كه‌چيدى نه‌مه‌وى له‌م بواره‌دا كاربه‌كم به‌لگو به‌كردوه كيشه‌ى ئاواره‌بوونى خه‌لك به‌پرايه‌كى يه‌كجار زۆر روو له‌كه‌م بوونه‌وه‌بوو. نهك هەر ئەمه به‌لگو گه‌رانه‌وه‌ى په‌نابه‌ران بۆ ده‌وره‌يه‌ك بووه جيه‌گه‌ى پرسيارو زۆريك له‌هه‌نده‌رانه‌وه چاويان بربوووه ئەو دۆخه تا له‌كاتيكي گونجاودا بگه‌رپينه‌وه. رۆشنه كه‌هه‌ر ئەم دۆخه كاربه‌گه‌رى له‌سەر هه‌لسورانى ئيمه‌ش هه‌بووه‌وه ئەگه‌ر بۆ مقته‌عئيكيش بووه كارى خۆمان له‌م بواره‌دا راگرين. ئەوه‌ى كه‌سه‌ره‌ئەنجام دۆخه‌كه به‌باريكي تردا گوپراو ديسانه‌وه مه‌سه‌له‌ى شه‌پۆلى ئاواره‌بوون به‌هۆى به‌رده‌وام بوونى سيناريوى ره‌شى داگيركارى عىراق وكوشتارو تيرۆرى هه‌ردوو به‌ره‌ى تيرۆريستى ئەمه‌ريكاو ئيسلامى سياسى وله‌خوين هه‌لگيشانى شه‌قام وكۆچه‌وكۆلانە‌كان سه‌ره‌په‌نايه‌كى بۆ ئەميه‌ت و ناسايشى خه‌لك نه‌هيشته‌وهو ته‌نانه‌ت تا ئەه‌وشوينه‌ى كه به‌كوردستانيش ده‌گه‌رپيته‌وه به‌هه‌مان شيوه به‌هۆى نه‌بوونى ماف و نازاديه فه‌ردى ومه‌ده‌نيه‌كان و هه‌روه‌ها نه‌بوونى پيداويستيه سه‌ره‌تايه‌كانى ژيانى رۆژانه‌يان له‌چه‌شنى ئاو كاره‌باو سووته‌مه‌نى و به‌رده‌وام بوونى سه‌ركوتى سياسى وگرتن، كوشتن، زيندانى كردن، نائهمنى، گرانى وكيشه‌ى ئابورى، فراوان بوونه‌وه‌ى رۆژ له‌دواى رۆژى كيشه‌كانى گه‌نجان وكوشتارى ژنان وكچان وگه‌له‌يك كيشه‌ى ترى

سەرووشوینکران، سوتینران، سەرپران، بەردەبارانکران کەچی تازە بە تازە باس لە سولجی عەشائیری دەکرێ بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشە. تازە رێکخراوەکانی ژانی سەر بە پارتی و یەکیەتی داوا لە حزبەکانیان دەکەن کە دالەدی تاوانبارانی ژن کوژ نەدەن لەلای خۆیان. تازە داوا لە پەرلەمانتاریستەکان دەکرێ کە دالەدی ژن کوژان نەدەن لەلای خۆیان. تازە پەرلەمان بیر لە دەسەڵاتی یاسایەکی دەکات بۆ رێگرتن لە دیاریدەیی ژن کوشتن. کەدیارە هەموو ئەم دەست ئاواکردن و شانخالی کردنەوویەکی دەسەڵات دەرفەتیکی فراوانی بۆ نامۆسپەرستان و پاراستنی هەموو داب و نەهاریتەکانیا دەخولقینێ بەشیوەیەک کە هەلگرانی ئەم پەیمانە دەماری غەرتی نامۆسپەرستان لە هەندەران زیاتر دەچولێ و پەییگرتەدەبن بۆ پاراستن و پەرەپێدانی هەمان داب و نەهاریتی کونەپەستانە. ئێو تەسەووریکەن کاتێک کە هانا بە پیلانی باوکی چەند سالیکی لە مەووبەر تێرۆر دەکرێ دەسەڵات تەنیا یەک سال سزای باوکی دەدات لە کاتیکی کە خزمیکی بەشدارێ پاش گەرانەووی بۆ سوید دە سال سزای بەسەردادەرێ بە تاوانی بەشدارێ کردن لە پڕۆسەکی کوشتنی هانادا کە پەنابەر بوو لە سوید. بە هەمان شێوە کاتێک کە بەناز بەوشیوە دەکوژرێ کەسانی کە بەشداربوون لە پڕۆسەکی کوشتن و لە ناو بردنی بەنازدا دینەووە کوردستان ئێرە بە ناوچەییکی نایش بۆ خۆیان دادەنێن و بە پیلانی و فراوانی ئەم شەقامانە دەگرن بەبێ ئەووی کە کەسیک بلی بەری جاوتان کلی پیوویە. ئیتر چۆن ناوی کورد ناچیتە لیستی سەرەووی فایلی تاوانباران و پێشکارانی مافی ژنان. لە کاتیکی کە ئەم هەموو تاوانە لە ژێرسایەکی قەلەمەرەووی دەسەڵاتی ئەم ناوچەییەدا بێ هیچ لێپرسینەوویەکی درێژ بە تەمەنی خۆی بدات. لایەنیکی تری ئەم بەسە دەوروو جیگەو رێگەکی بزوتنەوویەکی بەرابەرخوازو ئازادخوازە لە هەندەران. ئەم بزوتنەوویەکی هێچ پاکانەکردنێک بۆ کوشتنی ژنان دیاریدەیی نامۆسپەرستی لە ژێرناوی پاراستنی هێچ ناین قەوم و قەبیلەییەکی قبول ناکات و بەدەنگی بەرز نازەزێتە خۆی دەبریت ئاکیسۆن دەکات کۆر دەگرێ، دەنووسێ، نیهادە نیونەتەوویەکان ئاگادار دەکاتەووە دەزگاکانی راگەیانندی ئەم ولاتانە رادەچلەکی، نازەزێتە دژ بە دەسەڵات بەرێ دەکات بە کورتی هەر رێگەییەکی دەگریتەبەر کە وینەییەکی تر لە خەلکی پیشکەوتووخواز و سکولاری کوردستان بدات بە دەستەووە ئەو دەرک و تیگەشتنە بەدریختەووە کە کوردستان تەنیا کۆرەپانی خۆ نیمایشکردنی نامۆسپەرستان و کۆنەپەرستانە، یا ئەووی کە خەلکی کوردستان ملیان داووە بە یاسا و ریسایەکی کە شەریعت بە قەسابی کردنی ژنان دەدات لە ژێرناوی پاراستنی هەر جۆرە داب و نەهاریت و یاسا و ریسایەکی. بە پەرەوای من ئەم دوو فاکتەرە پێچەوانەییە بوونەتە هۆی ئەووی کە ناوی ئەووبەشە لە خەلکی کوردستان دەخاتە ریزی پێشەووی پێشکارەکان ئەگینا خۆ زۆرجار دەبینن و یاگۆی بیستی ئەو دەبین کە بە هەمان شێوە کچیک یا ژنیکی فلانە ولات بە تاوانی نامۆسپەرستی کورژراو، بەلام زیاتر وەک هەواییکی ساردی رۆژنامەکان خۆی نیشان دەدات نەک هێچ شتیکی تر. کە دیارە سیاسەتی نسبەتی فەرەنگی ئەم ولاتانەش بۆ خۆی لایەنیکی تری بەسەکیە کە رەنگە لێرەدا زۆر جیگەکی ئاوپێدانەووە لە تەوهریکی ئاوا ئالوزو فراوان نەبێ. بەلام لە یەک رستەدا ئەم سیاسەتە بەهۆی بەرپرسیارە ناسینی مافی پاراستنی فەرەنگ و داب و نەهاریتی ئەقەلیتە و ناینەکانەووە هێندە تر دەستی کۆنەپەرستی و نامۆس پەرستی بۆ پەرپێدان بەم کوشتارو سەرکوتهی ژنان و مندالان ئاوەلادەکات.

پ / سالی پار لە ئاماریکی کە لەسەر تۆری ئینتەر نیت و ژووری پاتاک مەسەلەیک ببووە جیگەکی گەفتوگۆ ئەووبوو، لە ولاتی سوید نزیکی 5000 ژنی کورد، لە ماووی شەش مانگدا لە هاوسەرەکانیان جیا بوونەووە، هاوکات تەمەنی زەواجی زۆر بەیان سالیکی یان دووسال یان شەش مانگ بوو، ئایا ئەم رێژە زۆری جیا بوونەووی ژنی کورد لە ولاتی ئەسکەندەنافیا لە هاوسەرەکانیان تۆ هۆکارەکی چیه؟

رێبوار عارف: بە پەرەوای من مەسەلە کە تەنیا سوید ولاتانی ئەسکەندەنافیا نیە، ئەمڕۆ مەسەلەکی جیا بوونەووە تەنانت لە کوردستانیش خۆی لە ئاستیکی زۆر فراواندا دەبینیتەووە، کە رەنگە هەندیک هۆکاری هابەشیان هەبێ. بەلام لە بازەنی پرسیارەکی بەرێرتان دەرنەچین و بیگەرینەووە بۆ ئاوپێدانەووە لە هۆکارەکانی ئەم دیاریدەییە لە سوید. ئێو سەرنج بەدەن کە کۆمەلگای کوردستان لە پاش راپەرینی بەهاری 1991 بەج پڕۆسەییەکی تێپەری، ئاوارەبوون، گەماوری ئابوری، شەروو کوشتارو نا ئەمنیەکی بەردەوام ... یەک بەیەکی ئەم دیاریدەنە جیگەو رێگەکی ژنانی بەگشتی لاواز و لاوتر کردووە. لە رۆژگاریکی کە خەلکی ئەم ولاتە بەدوای کۆکردنەووی گۆلە گەنمدا بوون بۆ رێگرتن لە مەرگی مندالانەکانیان هەر ئەو کاتە ژانیش لە هەر سەردەمیکی تر زیاتر وەک کالایەکی لەبازاردا ساغ دەکرانەووە. دیاریدەییەکی کە تاسەر ئیسقان نایسانی و داسەپینراو بوو بەسەر ژنان و کچانی کوردستانەووە فرۆشتنیان بوو بە پیاوان و کۆرانی دۆلارلەشان کە لە ئەورپاوە دەهاتنەووە کوردستان و لە ماووی چەند رۆژو هەفتەییەکی بەدلی خۆیان لە هەر کولان و بازارو خۆبندنگا و شەقامیکی هەر کیژیکی کە کەمترین تەمەن و زۆرتترین سیفەتەکانی جوانی تیدا بوایە دەکرایە هاوسەری ئاغازی دۆلارلەشان. کەدیارە لەدۆخە ناینسانەییەدا لە دەورانی برسیەتی و بیکاری و هەزارو نائەمنی کوردستاندا چ کچان و چ خیزانەکانیان ئەوویان بۆ پرسیارنەبوو کە ئایا سەرگەرمی پیکهێنانی

بەشكران تەننەت نان وشىرى مندانان وخویندگایان بۇ بووتە گرفتیکى لەرادەبەدەر گەورە هیچ ولاتیکى غەربىش ئامادە نىە نەك ھەر ماقى پەنابەریان بداتى تەننەت خەستەخانەو قوتابخانە بۇ مندالەکانیشان بکاتەو ، ھەربۆیە راستیەكەى بەداخەو دەبى بلىن كە من هیچ دلخۆشیەكم نىە بەووى كە لەم دۆخەدا كەسى پەنابەرانى عىراقى شانسیكى وایان بۇ بەھرمەندبوون لە ماقى پەنابەرى ھەبى.

پ/ پیکھینانى حزبیكى كۆمونیستی كوردستانی تاجەند دەتوانى، حزبەكەتان لەو تەنگەژەو پەراویزە جەماوەریە رزگاربكات و بتان كاتە حزبیكى جەماوەرى؟

رېبوار عارف : ئەم پرسىارەى ئیوہ حەقیقەتیکى تىدایە كە باقوانجى پیکھینانى حزبە لەكوردستانز حەقیقەت ئەوویە كە دوو كۆمەلگای جیاواز لە عىراقدا ھەبە، بەشیکى كوردستانە ئەوى دیکەى ناوەراست و باشوى عىراقە. روھینان بۇ حزبى ئیمە لە ناوەراست و باشور تا رادیەك بەرچاوو دیارە... لەوى ئەم جۆرە لەموشكەلەپەمان نىە كە لەكوردستان ھەمانە، ھەلبەتە روپەروى جۆریكى دیکەین لە موشكەلات. بەلام دیسان پەراوژیوونى حزب لە كوردستان، ھەرچەند بەو ئاستەش نىە كە ئیوہ باسى دەكەن پەپوھەندى بەسیاسەت و كارى ئیمەوھەن، ئەوھەندى كە پەپوھەندى بەسەركوتەو ھەبە خۆتان ئاگادارى 7/14م 2000 ھەن كە بەزەبرى چەك بارەگا و رادیوى ئیمە لە سلیمانى ھەلگنران.. نەك لە بەرئەووى پەراوژیوون بەلگو بەپچەوانەو چونكە زەخت لەسەر یەكیتى نیشتمانى تا رادیەكى زۆر فراوان و ھەمەلایەنە بوو بەتایبەت لە پەوھند بەجیاپونەووى كوردستان و دانانى یاسا مەدەنیەكانەو لە یاسای كاروہ بگرە تاكو یاسای یەكسانىژن و پیاو تا پاراستنى مافەكانى مندانان.... بەپروای من پیکھینانى حزب لە بناغەوہ لەوہ سەرچاوە دەگریت كە كۆمەلگای كوردستان جیاوازە، ھەرۆك چۆن پىویستە بەھوى تقسیماتیکى قەومى و بەھوى بونى سنوورەو ئەحزابى جیاواز دروست بكریت بۇ ھەر ولاتیک لەئىستادا. بەھەمان شیوہ پىویستە بۇ كوردستان حزبیك ھەبیت كەبگونجیت لەگەل ھەلومەرجى سیاسى و كۆمەلایەتى خۆیدا من پیموایە پیکھینانى حزب لەكوردستان تارادیەكى زۆر سیاسەت و ئامانجەكانى ئیمە وەك ھیزیکى كۆمونیستی دەباتە نیو جەماوەرەو دەتوانیت ناردەزایەتى جەماوەرى رابەرى و ھیدایەت بكات.

پ/ ئایا ئەم حزبەش خاوەنى ھەمان تەسەورات و ستراتىژی پىشو و نییە بۇ مامەلەكەردن لەگەل دەسلەلتى سیاسى لە كوردستانی باشوردا؟

رېبوار عارف: تا ئەو شوینەى كە بەرنامەو ئامانج و ستراتىجى حزب دەگەرپیتەو بەگشتى ئیمە خاوەن ھەمان بەرنامەو ستراتىژیەتین ،بەلام بەدلنىای سوود لە ئەزموونى پانزە سال خەباتى سیاسى و شیوازی كارکردن و تەبلیخات و .. وەردەگرین ئیمەخاوەنى ئەزمونیکى فراوانین لە كارى جەماوەرى و ریکخستنى حزبى و شیوہكارى حزبى. لەم رۆانگەوہ ھەرچىەك پىویست بىت بۇ ئەووى حزب تەكانیکى جدى بدات رۆبەپىش. لەبەرچاوى دەگرین و دەبەینە پىشەوہ. ھەرۆك تا ئیستا لە زۆر مونسەبدا ئەمكارەمان ئەنجامداوہ بەشیوہیەكى ئاشكار نوکی رەخنەى خۆمان گرتوہ لە ھەر كارىك یان سیاسەتیک كە نارۆش بووہ یان ھەلە... ئەوھەندى بگەرپیتەوہ بۇ مامەلەكەردن لەگەل دەسلەلتى سیاسى ئیمە حزبى خۆمان رادەگەپەنین و بەشیوہیەكى ئىصولى داوى ئىجازەى خۆمان دەكەین وەك ھەر حزبیكى دیکە كە تازى پىك دىت... خۆشتان دەزان مامەلە لەگەل دەسلەلتا یەك تەرەفە نىە بەلكو دوو تەرەفەبە... كىشەى ئیمە لەگەل دەسلەلت لەدەورانى پىشو و ئىستادا شتىك نەبوہ لەسەر ئەووى ئیمە "بۆدجەى زیاترمان دەوت" وەكو ئەحزابەكانى دیکە بەلگو كىشە بووہ لەسەر خواستەكانى خەلك... رۆشەنە ئیمە پەلامارى كەسمان نەداوہ و نایەندن رۆشەنە زۆر توند دژ بە تىرۆر و تىرۆرىزم بوین و ھەین و دەبىت ئەوہش رۆشەن بىت كە دیسان زۆر توند لەپینا و خواستەكانى خەلكدا خەبات دەكەین و لەگەلئیان دەبىن. كىشە ئەوویە كە دەسلەلت پشنگىرى لەسیاسەت و نەھجى ئەو لایەنە دەكات كە ھەررۆژە فتوایەك دەردەكەن و ھەر رۆژە شمشیر لەبەرامبەر بە ئازادى بىرورادەبرىندا دەردەكیشن، ئەوان كەپىگە دەدەن كەمزگەوتەكان بكرینە بكنەى بارھینانى ئىرھاب و تونولتیزى فتوادانى نووسەران و نەدیبان و ھونەرمەندان و ئازادىخووان. بۆیە جىگەى خۆیەتى كە رۆژنامەكەتان ھەمان پرسىار ئاراستەى رابەرانى و سەرگردایەتى پارتى و یەكیەتى بكات و بلىن كە لەپال ئەو ھەموو ادعا و ھاتوواوارە بۇ دیموكرسى بوونى ئەم دەسلەلتە ئایا رىگە دەدەن كە حزبیكى سیاسى بە شارستانیانەترین شیوہ ھەئسورانى سیاسى خۆى لە كوردستاندا درىژە پىدات ؟

پ/ تۆ وەك ھەلەبجەبەك و كەسك كە بەعس بپارى لە سیدارەدانى بەسەر تۆدا سەپاندبوو.. تاجەند رات وایە كە رەمزە گەورەكەى كىمىاباران (عەلى كىمىایى) لەھەلەبجە لە سیدارە بدریت؟

رېبوار عارف: بەپروای من ئامانجى لەسیدارەدانى عەلى كىمىایى لە ھەلەبجە لەھەرشىتەك زیاتر مزایدەبەكى سیاسىەو یا لەباشترین حالەتدا سەرگەرمى كردنى زیندەوكانى خەلكى ھەلەبجەبە بۇ لەبىربردنەوہ چاوپۆشى كردن لەماف و داخوایەكانى خۆیان، لەئاوہدانكردنەوہى

که لاهوکانی شارو له بیر بردنه وهی قه ربوو کردنه وهی زه روزیانه کانی خه لکی ئەم شارهیه حیواوز له مه پرسیاره که ئە وهیه که بۆچی سزای له سیداردان و تاکه ی خه لکی ئەم ولاته ده بیته گوئ بیستی سزای له سیداردان بیته ؟ به پروای من له سیداردانی علی کیمیاییه کان ته نیا بۆ چاوترساندن و هیمانه به ئاینده و به نه یارانی سیاسی ئەم حکومت و دهسه لاته . من سه رباری ئە وهی که وهک خۆتان و وتان به عس و سه دام حسین خۆی ئیمزای له سیداردانی منی داوه به لام به هیج جۆریک له گه له سیداردانی علی کیمیایی و سه دام و سه رانی به عسدا نیم. له سیداردان کوشتنیکی یاسایی و عه مدیه که به دریزای ته مه نی دهسه لاتداران به مه به سته کیشکردنی په تی سه رکوت و استبدات دریزه به ته مه نی دراوه. به دلنیای ده بیته دادگایی و سزادان به فه رزبگریته، به لام به ئەنده زی ئە وهی که قسه له سه ر دادگای کردنی تاکه کان و

سه رانی به عس بیت قسه که له سه ر دادگایی کردنی ناسیونالیزمی به عسه وهک بزوتنه وهیه کی فهومی که پیویسته دهست بۆ ریشه کیشکردنی بیریت ره خنه و سزای توندی ئاراسته بگریته ی ئەو سیاسهت و ئایدۆلۆژیایه بگری که خه لکی کوردستان به ئاستانه ی پاکتاوکردن گه یاندو گه وره ترین جینۆسایتی له ناوچه که و جیهاندا ئەنجامدا . پرسیاره که ئە وهیه که ئایا به راستی اعدام و اعدامکردنی علی کیمیاییه کان رینگه چاره ی واقعی و پر په بیستی تاوانه کانیان یان بۆ داپۆشین و سه رنامه وهی تاوانه کانیان و کارنامه و سیاسهت و اداب و نه ریت و سوونه ته کانی به عسه ؟. بیه پنه وه یادی خۆتان کاتی که عوده ی و قوسه ی کوری سه دام حسین له عه ملیاتیکی چه ند دهقیقه یدا کوژران، پاش چه ند رۆژیک ئیتر فایلی قه به و ئەستووری ئەم دوو تاوا باره گه وره یه به فه رامۆشی سپروا ئیسته شی له گه لدا بی ته نیا و وشه یه که له په یوه ند ده ربایه که له لیستی تاوانه کانی ئەو دوو تاوا باره نه درکیتره و ئەوانیش سه دان نه ینی و تاوانیان له گه ل خۆیان برده ژیرگله وه به چه ند فیسه کی که له هه ر جۆره لیپرسینه وهیه که به خشران.

پ/ که نالیکی ته له فه زیۆنی کۆنگره ی ئازادی عیراق (سه نا) به رده وام به رنامه کانی به عه ره بی و فارسی ئینگلیزییه، بۆچی په خشی کوردی تیدانییه؟

ریبوار عارف: که نالی سه نا پرۆژه یه کی گرنگی کۆنگره ی ئازادی عیراقه به حوکمی ئە وهی که مه یدان ی هه لسورانی زیاتر له جنوب و ناوه راستی عیراقه دیاره به زمانی عه ره بی به رنامه ی ده بی هه ره وها به زمانی ئینگلیزیش به رنامه ی هه به چونکه هیزکی فراوان له ئاستی دنیا له پشتی ئەم ریکخوا وه وهیه، سه نا ته نیا که نالی که بۆ ئەو هیزه ئینسان دۆسته و پالپشته که وینه یه کی واقعی له بارودۆخی سیاسی عیراق به دهسته وه بدات. که دیاره حیواوز له مه ش سه نا کاتی دیاری کراوی هه به هه ر حزب و لایه ن و ریکخواوی که ده توانی سه میه ی هه بی و کاتی لیبری که له مه باره شه وه هه ر ئیسته پرۆژه یه که له ده ستوور کاردا یه بۆ ئە وهی به زمانی کوردیش به رنامه ی هه بی . به لام به رنامه ی زمانی فارسی ئە وه که نالی حزبی حیکمه تیسته و هیج په یوه نده یه کی نیه به سه نا وه .

پ/ تۆ وهک که سه یکی کۆمۆنیست و په ی ره وی ئە فه کاره کانی (منصور حکمت)، رات چیه به رامه به به و رڤه رته تان له لایه ن رۆشنه رانه وه ده گریته، به تایبه تی شاعیره کان، به وهی که منصور حکمت ره خنه ی له (ئه حه مدی شاملو) گرتوه چونکه دزی گه مارۆری ئابووری و حیجابی ئیسلامی شیعی نه نووسیوه، تۆیه که که ئە زموونیکی دوو رو دریزی هونه ریت هه بووه، له سه ر ئەم رایه ده لئی چی؟

رېبوار عارف : وه لامدانه وهی ئەم پرسیاره دوو دیوی حیواوزی هه به نا کریت لیک هه لگیشری ن. بۆیه تا ئەو شوینه ی به ره خنه گرتنی سیاسی نه ک جوین و ته شیر به مه نسوری حکمه ت ده گه رپته وه ئاسایترین و سه ره تایترین مافی هه ره که سه ی که وه ر لایه نی که . به لام به داخه وه له راستیدا ئیمه له کوردستان روو به پرووی که مه ترین رپژه ی ره خنه گرتن ده بینه وه به تایبه ت له لایه ن ئە دیب و شاعیرانه وه له سه ر ئەو باسه ی که ئامازه تان پیکرد. من زۆر خۆش حال ده بووم که دوو نمونه ی ئەو ره خنه تان بخسایه ته روو بۆ ئە وهی کۆنگریته هه لۆیستیکمان له باره یانه وه بگرتایه به لام به داخه وه نیه به تایبه ت له باره ی بۆ جوونی منسوری حکمه ت له سه ر شاملو.

حیواوز له مه سه دان نووسه رو شاعیر و ئە دیب له دنیا ره خنه یان له بۆشکین و گۆرگی و هه منگوا ی و برپخت و ستانسلافسکی گرتوه، سه دان نووسه ره خنه یان له شیرازی و مه وه وهی و گوران و شیخ رهاو کیو کی گرتوه تازه له ئیرانی شدا که م نین که سانی که ره خنه یان له شاکاره کانی شاملو گرتیته. ئە ی بۆ نا کریت منسوری حکمه ت ره خنه له شاملو بگریته. ئەو

تایبەتمەندیە جیە کە شاملۆ دەخانەتە خانەى مقدەس و دەست لى نەدارو قەسە لەسەر نەکراو ؟. دیویکی تری پرسیارە کە یان لە راستیدا ئەوەى کە ناوی دەنریت پەرخەنى منسورى حکمەت لە شاملۆ باسە کە لە هەلسەنگاندىن ولێکدانەوہى شعرو شاکارەکانى ئەوہوہ سەرچاوەى نەگرتووە . بەلکو ئەسلى مەسەلەکە بەوشیوہ بوو لە کاتى مەرگى شاملۆدا هاوړى یەکی حزبى پرسىارى لەمنسورى حکمەت کرد سەبارەت بەوہى کە ئایا بۆچى حزب لەبارەى مەرگى شاملۆوہ راگەیاندى نەبووہ ؟ منسورى حکمەتیش بەنامەى بەک وەلام بەو پرسىارە دەداتەوہ بەناونشانى (سەبارەت بە پەرى دەرنەپەرىنى حزب لەپەيوەند بە مەرگى ئەحمەدى شاملۆ). کە دەلئى: (بەپروای من حزب نەدەبوو لەپەيوەست بەمەرگى شاملۆوہ نووسىنىکى نامادە بکرايە کە بەودا هەتبات یاخود پەرخەنى لى بگړیت. دروستیش کە ئەو کارەى نەکرد) وەهاوکات دەلئى (بەپروای من دەبوایە لەپاش مەرگى شاملۆ نوسىن ولێکولینەوہ هەبوایە بەلام ئەوہ ئەرکى حزبى سیاسى نیە، ئەرکى هونەردوستان و ئەدیپ دۆستانە)... جیاواز لەمەش ئەو باسى ئەوہ دەکات دەلئى ئەحمەدى شاملۆ شاعىرو ئەدیپى بزوتنەوہکەى ئیمە نەبوو شاعىرى بزوتنەوہکانى تر وە دەلئى (شاملۆ ئەدیپىکى باش و داھینەرى بزوتنەوہى مىللى و مىللەتپەرسى ئىرانى بوو. هەمان بزوتنەوہ بۆى هەيە بە ئازىزى خۆى بزائى . ئەو دەلئى شاملۆ کەسێکى خۆشناوو بەرىزو ئىنسانى بوو. کارى پروفیشیونالانەى خۆى باش دەزانى. ئەم جۆرە ئىنسانانە دەولەمەندى بە کۆمەلگا دەبەخشن. لە دنیای ئیمەدا ، داھینانى ئەم جۆرە کەسانە، سەد بەرابەر زیاتر بەرجەستە دەبیتەوہ، بەلام شاملۆ ئەلگوو سىمبول و چرای سەر رى بزوتنەوہى ئیمە نەبوو). ئەمەيە قسەو بۆچوونى منسورى حکمەت لەسەر شاملۆو هەر لێرەشدا کە لە پەراویزى ئەم پرسىارە دەلئى (شاملۆ ئەندامى هیچ بزوتنەوہو رېکخراویکى رادیکال وئىنسان دۆست نەبوو. لەبەرھەمەکانیدا سەبارەت بە حىجابى ئىسلامى، مافى مندالان، بيمەى بىکارى، قەدەغەکردنى ئىعدام، لەناوبردنى کارى کریگرتە، سىستەمى نوپى حىهان، گەماورى ئابورى لەسەر عىراق،... قسەى نابىستړئى. بۆیە بەپروای من قسەکە لەسەر پەرخەنگرتنى منسورى حکمەت نیە لە شاملۆ بەئەندازەى ئەوہى کەکەسانیک ئەو جۆرە پەرخەنەیان لەحکمەت هەيە یالەروانگەى ناسیونالیستیکەوہ دژ بە بۆچوونەکەى منسور حکمەت قسەھەلەدەن یا لە گۆشە نیگایەکى دواکەوتوووانەوہ کە پىیوايە؛ کفرت؛ کردوہ ئەگەر قسە لەسەر شىرازى، خەيام و مەولەوہى و شاملۆ بکەیت پەرخەنە لەو ؛ زات و حەزرتانە؛ بە سنوور بەزاندىن لەقەلەم دەدەن .